

LEBRIS

We know
books

Sorin CRISTEA

PEDAGOGIE

HĂRȚI CONCEPTUALE

Volumul

I

București, 2021

CUPRINS

PARTEA I. ARGUMENTE

1. Argumentul editorial	8
2. Argumentul psihologic și informatic – <i>Hărțile conceptuale ca modele de învățare</i>	14
3. Argumentul pedagogic – <i>Teorii generale. Modele ideale. Hărți conceptuale</i>	20

PARTEA a II-a. FUNDAMENTELE PEDAGOGIEI

Model ideal nr. 1 – Fundamentele pedagogiei	42
Harta nr. 1 – Fundamentele pedagogiei	42
Model ideal nr. 2 – Fundamentele generale ale pedagogiei	43
Harta nr. 2 – Fundamentele generale ale pedagogiei	44
Model ideal nr. 3 – Fundamentele specifice ale pedagogiei	45
Harta nr. 3 – Fundamentele specifice ale pedagogiei	47
Model ideal nr. 4 – Pedagogia generală	48
Harta nr. 4 – Pedagogia generală	48
Model ideal nr. 5 – Sistemul științelor pedagogice/educației	49
Harta nr. 5 – Sistemul științelor pedagogice/educației	54

Model ideal nr. 1 – Teoria generală a educației.	
Statut epistemologic	58
Harta nr. 1 – Teoria generală a educației	59
Model ideal nr. 2 – Educația – obiect de studiu specific al pedagogiei	60
Harta nr. 2 – Educația – obiect de studiu specific al pedagogiei	63
Model ideal nr. 3 – Normativitatea educației (NE)	64
Harta nr. 3 – Analiza normativității educației	67
Model ideal nr. 4 – Funcțiile generale ale educației (FGE)	68
Harta nr. 4 – Funcțiile generale ale educației	69
Model ideal nr. 5 – Structura de funcționare a educației (SFE)	70
Harta nr. 5 – Analiza structurii de funcționare a educației	74
Model ideal nr. 6 – Caracteristicile generale ale educației	75
Harta nr. 6 – Caracteristicile generale ale educației	77
Model ideal nr. 7 – Finalitățile educației (FE)	78
Harta nr. 7 – Clasificarea finalităților educației	81
Model ideal nr. 8 – Analiza finalităților educației (FE)	82
Harta nr. 8 – Analiza finalităților educației	88
Model ideal nr. 9 – Conținuturile generale ale educației (CGE)	90
Harta nr. 9 – Conținuturile generale ale educației	92
Model ideal nr. 10 – Analiza conținuturilor generale ale educației (CGE) în contextul proiectării curriculare	93
Harta nr. 10 – Analiza conținuturilor generale ale educației	100
Model ideal nr. 11 – Formele generale ale educației (FGE)	102
Harta nr. 11 – Clasificarea formelor generale ale educației	109
Model ideal nr. 12 – Contextul în care este realizată-dezvoltată educația	110
Harta nr. 12 – Contextul de realizare-dezvoltare a educației	111
Model ideal nr. 13 – Sistemul de învățământ (SÎ)	112

Harta nr. 13 – Analiza structurii de funcționare a sistemului de învățământ	117
Model ideal nr. 14 – Direcțiile de dezvoltare a educației determinate social (de modelul cultural al societății informaționale) și pedagogic (de paradigma curriculumului)	118
Harta nr. 14 – Direcțiile de dezvoltare a educației (determinate social și pedagogic)	119
Model ideal nr. 15 – Educația permanentă (EP)	120
Harta nr. 15.1 – Fundamentele educației permanente	126
Harta nr. 15.2 – Strategia de proiectare și realizare a educației permanente	128
Model ideal nr. 16 – Autoeducația	129
Harta nr. 16.1 – Premisele saltului valoric de la educație la autoeducație	132
Harta nr. 16.2 – Strategia de realizare-dezvoltare a autoeducației	133
Model ideal nr. 17 – Valorificarea deplină a educabilității la nivelul relației optime dintre ereditate – mediu – educație	134
Harta nr. 17 – Analiza conceptului pedagogic de „Educabilitate”	139
Model ideal nr. 18 – Sinteză. Conceptele pedagogice fundamentale elaborate de <i>Teoria generală a educației</i>	140
Harta nr. 18 – Harta finală. Conceptele pedagogice fundamentale elaborate de <i>Teoria generală a educației</i>	142
BIBLIOGRAFIE	143

1. ARGUMENTUL EDITORIAL

Didactica Publishing House a inițiat publicarea mai multor cărți și produse educaționale care cuprind *hărți mentale* pentru diverse discipline sau prezintă modul de realizare a acestora, elaborate de profesori din învățământul primar și secundar din diverse țări.

Interesul nostru pentru această strategie de învățare și autoînvățare eficientă ne-a determinat să organizăm o conferință pedagogică specială la care a fost invitat Tony Buzan, „inventatorul *hărților mentale*, unul dintre liderii principali din domeniul gândirii inovative, expert în domeniul memoriei, citirii rapide, autor sau coautor a peste 150 de cărți publicate în 42 de limbi, în mai mult de 160 de țări”.

Editura a publicat în anul 2019 una dintre ultimele cărți semnate de Tony Buzan, *Mind Map Mastery*, Watkins Media Limited, 2018, *Arta stăpânirii hărții mentale*.

Subtitlul propus, „*Ghid complet de Învățare și Utilizare a celui Mai Puternic Instrument de Gândire din Lume*”, este focalizat asupra unui proiect pedagogic care poate fi mereu activat și reactivat în măsura în care „odată bine stăpânit, îți va transforma viața, te va ajuta să procesezi informații, să vii cu idei noi, să-ți îmbunătățești memoria și modul în care lucrezi”. Valoarea *hărților mentale* este demonstrată practic prin faptul că „a ajutat milioane de oameni din întreaga lume să ajungă la adevăratul lor potențial printr-o gândire mai bună, mai inteligentă și mai creativă”.

Cartea lui Tony Buzan ne oferă prilejul să clarificăm noțiunea de *hartă mentală* în strânsă legătură cu cea de „hartă conceptuală”. Ambele constituie instrumente eficiente pentru orice profesor, elev sau student. Ele pot contribui decisiv la generalizarea succesului în orice activitate de educație și de instruire școlară și extrașcolară, la orice disciplină de învățământ.

Hărțile mentale sunt susținute de cercetările întreprinse în domeniul *neuroștiinței* care demonstrează rolul îndeplinit, în orice activitate de

instruire, de partea dreaptă a creierului, care deține și stimulează „capacitatea de învățare vizuală și perceptivă”. În acest context, *hărțile mentale* îndeplinesc funcția psihologică (și pedagogică) de „a elibera partea dreaptă a creierului, emisfera creativă a acestuia”, bazată pe „conștientizarea spațială și holistică” (Tony Buzan, trad., 2019, p. 26).

Harta mentală constituie un proiect de instruire și de învățare eficient, personalizat prin „trei caracteristici esențiale”, care trebuie urmărite și accentuate de cei care o propun și o utilizează efectiv: a) fixează „o imagine centrală care reprezintă subiectul principal pe care îl explorăm”; b) schițează „ramuri groase care radiază din imaginea centrală”, ramuri colorate diferit, „care reprezintă *temele-cheie* legate de subiectul principal”, din care pot crește „ramuri secundare – crengi”; c) propun „un singur cuvânt sau imagine-cheie” pentru fiecare ramură (*Ibidem*, p. 27).

Este important să amintim cei șase pași pe care fiecare autor – profesor care planifică activitatea de instruire și elev sau student care învață eficient – trebuie să-i parcurgă la nivel de demers didactic și de reguli normative: „1. Plasează foaia de hârtie în fața ta – folosind cel puțin trei culori diferite pentru a schița o imagine chiar în centrul hârtiei, care să reprezinte subiectul pe care dorești să-l explorezi; 2. Alege o culoare; 3. Etichetează ramura; 4. Desenează crengi de nivel secundar; 5. Alege o altă culoare și creează următoarea ramură principală care pornește tot de la imaginea centrală; 6. Acum, că ai ramurile principale, te poți mișca liber în jurul *Hărții tale Mentale*, sărind de la o ramură la altă, umplând orice gol lăsat și adăugând noi subramuri ca noi idei și asocieri care îți vin în minte” (*Ibidem*, pp. 28-31).

Hărțile mentale au arie de aplicație extinsă, care acoperă cele mai importante activități ale omului care dorește și reușește să se integreze în viața socială, cu toate cerințele, provocările și ofertele sale. Tony Buzan se referă la următoarele șase „aplicații-cheie”: 1. Acasă; 2. Profesia/Serviciul; 3. Educația; 4. Creativitatea; 5. Starea de bine; 6. Memoria (*Ibidem*, pp. 80-121).

Aplicația în Educație condiționează reușita în toate celelalte domenii, care urmăresc organizarea timpului liber acasă, evoluția profesională, stimularea creativității la niveluri superioare, asigurarea „stării de bine”; perfecționarea memoriei „folosind imaginația și propria rețea de asocieri”. Autorul exprimă astfel credința „că fiecare copil de pe această planetă ar trebui să învețe cum să deseneze o *hartă mentală* ca parte a dreptului lui la o educație completă”. El se referă la acea *hartă mentală* construită corect, care te ajută, indiferent de vârstă, să-ți îmbunătățești nivelul de concentrare și înțelegere, să memorezi informațiile mai ușor și să te pregătești pentru examene cu încredere.

Hărțile mentale aplicate în educație, în instruirea școlară și extrașcolară, dar și în *învățarea pe tot parcursul vieții*, sunt sau trebuie elaborate special pentru îndeplinirea următoarelor *obiective* psihologice și pedagogice generale:

1. *Recapitularea materiei* „prin divizarea textelor lungi în bucăți mici de informații ușor de digerat” în contextul vizual, colorat, al legăturilor create între *ramuri* și *subramuri* (crengi) care „încapsulează tema pentru tine” (*Ibidem*, pp. 99-101).
2. *Planificarea eseului* (referatului etc.), realizată prin crearea unei „imagini centrale care să reflecte ideea principală, desenând ramurile principale care cresc din aceasta pentru a reprezenta introducerea, argumentul principal și concluziile” (*Ibidem*, p. 102).
3. *Realizarea unei Hărți mentale* bazată pe „abilitatea de cartografiere a gândurilor, care nu depinde de vârstă, sex, culoare sau religie, ci reflectă inteligența brută a creierului”, activată prin „culori, imagini și cuvinte-cheie individuale, nu prin fraze”, care valorifică „procesele în care creierul se află în acțiune, în loc să se fixeze pe concluzii și rezultate” (*Ibidem*, pp. 103-106).

Prin aceste trei *obiective generale*, psihologice și pedagogice, *hărțile mentale* pot contribui la realizarea cu succes a oricărui *proiect educațional* care stimulează învățarea și autoînvățarea în școală și în afara școlii, în cadrul fiecărei profesii și în existența personală, pe tot parcursul vieții. Ele

pot fi elaborate individual, în forme unice, originale, de fiecare profesor și elev sau student, implicați în proiectarea și realizarea lecțiilor și a cursurilor și în învățarea/autoînvățarea eficientă a acestora prin valorificarea capacităților psihologice proprii fiecărei persoane.

Hărțile mentale, elaborate individual, respectând *caracteristicile lor esențiale* și „pașii” care trebuie urmați, în contextul specific fiecărei „aplicații-cheie”, sunt dependente de „**hărțile conceptuale**”, care fixează și corelează noțiunile, principiile și metodele de bază ale domeniului (științei, artei, tehnologiei, activității sociale etc.) reprezentat de fiecare materie școlară sau universitară. Cu alte cuvinte, *hărțile mentale* traduc la nivel individual reprezentările celui care învață prin „cartografierea gândurilor proprii”, raportate însă la un set de concepte fundamentale specifice fiecărei științe, arte, tehnologii, activități sociale, experiențe, transpuse prin didactica specialității în structura fiecărei materii sau discipline din învățământul preșcolar, primar, secundar (gimnazial, liceal, profesional) și universitar.

Tony Buzan tratează problema *hărților conceptuale* într-un paragraf special, integrat în capitolul „Ce **nu** este o hartă mentală?”, în care își propune „să examineze cazurile de identitate falsă”. **Hărțile conceptuale** (*Concept Map*) constituie acele *modele* „care prezintă idei și informații sub formă de cuvinte și fraze, plasate în dreptunghiuri sau cercuri” care reprezintă conceptele-cheie existente în cadrul fiecărui domeniu de cunoaștere (științifică, tehnologică etc.). Ele „sunt conectate într-o structură ierarhică, ramificată descendent”, astfel încât „tind să fie citite de sus în jos”. Legăturile între concepte sunt evidențiate prin săgețile care sunt de obicei etichetate la fel ca ramurile *hărților mentale*, „utilizând mai mult fraze decât un singur cuvânt-cheie”, fără a apela la imagini sau culori.

Funcția pedagogică generală îndeplinită de cele două „instrumente” de instruire și învățare este fundamental diferită: a) *Hărțile conceptuale* vizează fixarea noțiunilor de bază și a legăturilor dintre acestea, stabilizate științific, care trebuie înțelese, analizate și sintetizate în perspectiva însușirii și valorificării lor în diferite contexte disciplinare și interdisciplinare,

școlare și extrașcolare etc.; b) *Hărțile mentale*, „folosite ca tehnică de brainstorming”, vizează „elaborarea unor strategii și moduri creative de reprezentare vizuală a cunoștințelor, realizate în formule proprii, individuale” (*Ibidem*, p. 128).

Cartea pe care o propune editura noastră – *Pedagogie. Hărți conceptuale*, autor prof. univ. dr. Sorin Cristea – este focalizată asupra conceptelor-cheie și a legăturilor dintre acestea, funcționale în cadrul celor mai importante *științe fundamentale ale educației* implicate în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice de la toate nivelurile și disciplinele de învățământ. Volumul I are în vedere: *Fundamentele pedagogiei și Teoria generală a educației*. Volumul II, în curs de elaborare, va avea în vedere: *Teoria generală a instruirii (Didactica generală)* și *Teoria generală a curriculumului*.

Ambele volume constituie premise importante pentru învățarea/ autoînvățarea eficientă a cursurilor de pedagogie incluse în programele de formare inițială și continuă a profesorilor, în special în contextul susținerii examenelor de definitivat, gradul didactic II, gradul didactic I. Pe baza lor pot fi elaborate și *hărțile mentale* necesare în mod special în studiul didacticilor aplicate la toate disciplinele și treptele de învățământ importante în cazul examenelor de titularizare, promovare, transfer etc.

Florentina Ion, Editor
Didactica Publishing House,
București

2. ARGUMENTUL PSIHOLAGIC ȘI INFORMATIC

HĂRȚILE CONCEPTUALE CA MODELE DE ÎNVĂȚARE

Hărțile conceptuale reprezintă una dintre tehnicile de reprezentare vizuală a structurii informaționale, al cărei scop este evidențierea relațiilor formate între *conceptele* date, validate în cadrul unei științe. Prin valoarea lor algoritmică și euristică superioară, *hărțile conceptuale* dobândesc calitatea de *modele de învățare*, care trebuie/pot fi valorificate în special de teoria instruirii și de didactica științelor, cu aplicații extinse în proiectarea lecțiilor, cursurilor și seminariilor, în *managementul clasei* și în *instruirea asistată de calculator*, dar și în cercetarea în educație, fundamentală și operațională.

Structura de funcționare a *hărților conceptuale*, analizată în literatura de specialitate, include două elemente principale: 1. Conceptele-cheie; 2. Relațiile dintre concepte (J.D. Novak, 1995, *Concept Mapping: A Strategy for Organizing Knowledge*, în Glynn, Sh.M. & Duit, R. [eds.], 1995, *Learning Science in the Schools* [1st edition], Routledge).

1. **Conceptele-cheie**, identificate, vizate și fixate în *harta conceptuală*, sunt notate, de regulă, în interiorul unui cerc/chenar. Ele sunt denumite și prin formula de „noduri” informaționale, care concentrează un ansamblu de resurse cognitive, cu semnificații epistemologice stabile și deschideri metodologice multiple.
2. **Relațiile dintre concepte** sunt indicate în *harta conceptuală* prin linii de legătură (*săgeți*), care evidențiază raporturile existente între concepte. Deasupra acestor linii *de legătură* este necesară notarea cuvintelor care definesc relația dintre cele două concepte, care generează, împreună cu *ideile-cheie* conectate, posibilitatea realizării unor afirmații semnificative.

Cercetările întreprinse au demonstrat faptul că utilizarea **hărților conceptuale** facilitează înțelegerea în profunzime a conexiunilor existente între concepte și asigură abordarea globală a realității reprezentată grafic. În cazul activității de instruire, o astfel de abordare constituie o sursă de eficientizare a proceselor de predare și învățare (R. Ruddell & O. Boyle, 1984, *A study of the effects of cognitive mapping on reading comprehension and written protocols*, Tech. report. No. 7. Riverside, California, Learning from Text Project [ED 252 811]).

Hărțile conceptuale dezvoltă capacitatea elevului/studentului de „învățare semnificativă”, prin valorificarea conceptelor-cheie ca „idei-ancoră” (Ausubel), interiorizate și activate strategic într-un **mod conștient, non-arbitrar** (P.B. Horton, A.A. McConney, M. Gallo, A.L. Woods, G.J. Senn, & D. Hamelin, 1993, *An investigation of the effectiveness of concept mapping as an instructional tool. Science Education*, 77(1), 95-111. <https://doi.org/10.1002/sce.3730770107>).

Ca urmare a efectelor pedagogice pozitive generate, confirmate în urma analizelor întreprinse în științele educației, **hărțile conceptuale** au o arie de aplicabilitate extinsă: pot fi utilizate **în învățământul preuniversitar și superior** pentru a stimula autoinstruirea eficientă; pot interveni pe larg **în procesul de formare inițială și continuă a profesorilor**, cu scopul aprofundării domeniului de specialitate și al culturii pedagogice, teoretice și practice; pot contribui la lansarea sau perfecționarea unor teme pedagogice generale și de didactica științelor, realizate în cadrul evaluării și al cercetării în domeniul educației.

În contextul valorificării lor ca **metodă de instruire** bazată pe reorganizarea cognitivă a învățării sau ca **instrument de lucru colaborativ**, integrabil în structura metodelor didactice de cercetare indirectă a realității, **hărțile conceptuale** pot fi asociate unei învățări de tip constructivist, așa cum o definește Bruner, în 1967, în cadrul unui **model pedagogic de tip sociocultural**, care proiectează **învățarea autodirijată**, eficientă pe cale **iconică și simbolică** (J.S. Bruner, *Toward a Theory of Instruction*, 1967, The Belknap Press of Harvard University Press). Prin structurile propuse,

hărțile conceptuale sunt centrate astfel asupra celui care învață, stimulând capacitatea acestuia de a-și construi/descoperi propriul drum în procesul de instruire/autoinstruire, de învățare/autoînvățare (A. Cicognani, 2000, *Concept Mapping as a Collaborative Tool for Enhanced Online Learning. Educational Technology & Society*, 3 (3), 150-158).

Studiile de specialitate, desfășurate în mediul academic și la nivelul unor cercetări experimentale, subliniază **valoarea metodologică a hărților conceptuale**, probată prin **capacitatea** lor de: **a facilita** observarea relațiilor existente între idei, concepte, principii, caracteristici (ale unei realități definite) etc.; **a activa** procesele cognitive, dar și noncognitive care asigură fixarea logică a informațiilor **esențiale** în memoria de lungă durată; **a înlesni** clarificarea semnificației informațiilor **esențiale** și structurarea acestora pe criterii logice aplicate la specificul fiecărui domeniu de cunoaștere, fiecărei arii curriculare și discipline de învățământ; **a susține** dezvoltarea operațiilor gândirii, **fundamentale** (analiză-sinteză; generalizare-abstractizare; clasificare, ierarhizare, comparație, rezolvare de probleme – **logică**) și **instrumentale** (algoritmice, euristice); **a evalua** și **perfecționa** continuu rezultatele activității, în condiții de creativitate superioară (inventivă, inovatoare, emergentă); **a actualiza** conținuturile **hărților conceptuale** în condițiile utilizării aplicațiilor **online**: *Lucidchart, Mindmeister, Bubbl.us* etc. (Brigham Young University, Center for Teaching and Learning [n.d.]. **Concept Mapping**. La: <https://ctl.byu.edu/tip/concept-mapping>).

Metodele și tehnicile bazate pe analiză/organizare conceptuală plasează „hărțile conceptuale” în relație de complementaritate cu „hărțile mentale” (I.-Ov. Pânișoară, C.L. Oprea, R. Chirca, în I.-Ov. Pânișoară, M. Manolescu, 2019, *Pedagogia învățământului preșcolar și primar*, Editura Polirom, Iași, pp. 392-395).

Cele două concepte operaționale sunt considerate, adesea, a fi echivalente în măsura în care ele sunt utilizate alternativ cu referire la aceeași formă de reprezentare vizuală. În această perspectivă, este subliniat faptul că **hărțile mentale**, similar **hărților conceptuale**, reprezintă o formă de reprezentare grafică a unor idei, pornind de la o temă principală, care se regăsește în centrul diagramei (T. Buzan, 1993, *The Mind Map Book*,

London: BBC Books; T. Buzan & B. Buzan, 2012, *Hărți mentale*, București: Curtea Veche Publishing).

Analiza construcției celor două concepte operaționale evidențiază însă existența unor diferențe semnificative, identificate mai ales în zona care privește criteriile de organizare a ideilor. În timp ce *harta conceptuală* reprezintă abstractizarea vizuală a unui concept, *harta mentală* reprezintă o „expresie a gândirii arborescente”, având aspectul unui *brainstorming* în formă scrisă (T. Buzan & B. Buzan, 2012, *Hărți mentale*, București: Curtea Veche Publishing, p. 71).

Un *model de analiză comparativă* care evidențiază deosebirile dintre **HARTA MENTALĂ** și **HARTA CONCEPTUALĂ**

HARTA CONCEPTUALĂ

HARTA MENTALĂ

Poate porni de la mai multe concepte-cheie.

Este centrată pe un singur concept-„părinte”.

Necesită o gândire critică (în detaliu), care să acopere toate posibilele subteme.

Necesită o gândire spontană, în care niciuna dintre ideile notate nu trebuie eliminată sau supusă criticii.

Reflectă o viziune **obiectivă** asupra unei problematici.

Reflectă o viziune **subiectivă** asupra temei centrale.

Săgețile/liniile trasate între elementele componente reprezintă legăturile dintre concepte și sunt însoțite de cuvinte de legătură, care reflectă relația dintre ideile-cheie (pot purta etichete precum „implică”, „includ”, „determină” etc.).

Legăturile radiale nu poartă o etichetă anume și reprezintă relația cu **nodul** central.

Elementele componente sunt asamblate într-o structură ierarhică de tip „sus -> jos”.

Elementele componente sunt asamblate într-o structură ierarhică de tip „centru -> margine”.

Cel mai des, ia forma unui **arbore**.

Are o formă **radială**, asemănătoare cu o celulă nervoasă (**neuron**).

(J.D. Novak; T. Buzan, în M. Eppler, 2006, *A comparison between concept maps, mind maps, conceptual diagrams, and visual metaphors as complementary tools for knowledge construction and sharing*, Information Visualisation, nr. 5, 202-210)

Din perspectiva *resurselor metodologice* disponibile, trebuie semnalată o deosebire importantă existentă între *hărțile conceptuale* și *hărțile mentale*. Astfel, în condițiile în care se pleacă de la același concept, există posibilitatea ca două persoane care lucrează independent să elaboreze două *hărți conceptuale* similare. În schimb, nu există aproape nicio șansă ca acestea să realizeze două *hărți mentale* similare.

*

**

Cartea propusă de prof. univ. dr. Sorin Cristea, *Pedagogie. Hărți conceptuale*, este centrată asupra relației identificată și valorificată de autor între *Teoriile pedagogice generale – Modelele ideale – Hărțile conceptuale*. În acest cadru, *hărțile conceptuale* sunt construite în raport de concepte și relațiile dintre acestea, definite, determinate și dezvoltate în cadrul fiecărui model pedagogic, elaborat ca *model ideal (ideal-tip/tip-ideal)*, cu argumente epistemologice validate istoric în științele educației (*curriculumul* ca paradigmă a pedagogiei în epoca postmodernă, contemporană) și în *filozofia științei* (M. Weber, Th. Kuhn etc.).

În această perspectivă, *hărțile conceptuale* sunt construite în funcție de *modelele ideale* propuse anterior, raportate la *teoriile pedagogice generale* sau la *științele fundamentale ale educației*. Este motivul pentru care această lucrare a dobândit, pe parcursul elaborării, o extindere inevitabilă, care a condus la desfășurarea ei pe parcursul a două volume.

Volumul 1 este construit la nivelul legăturii dintre: două *teorii pedagogice generale*, abordate de autor ca *științe ale educației fundamentale (Fundamentele pedagogiei – Teoria generală a educației) – modelele ideale*, care sunt centrate asupra conceptelor-cheie (promovate de cele două *teorii pedagogice generale*) – *hărțile conceptuale*, care reflectă sintetic și exprimă grafic integrativ „viziunea obiectivă asupra problematicii” (vezi primele trei caracteristici ale *hărților conceptuale*, pe care le-am inclus în tabelul prezentat anterior). „Viziunea obiectivă a problematicii” este